

Erős tudás iránti vágy az elismerés szükségletével (Esettanulmány**)

Rezümé. Az esettanulmány megírásához 12 rajzteszt került felhasználásra (szabadrajz, farajz, emberrajz, hatvan másodperces rajzteszt, élettérteszt, nemlétezőállat-rajzteszt, emberpár-rajz, anya-gyerek rajz, közös rajz, szinkulcseszteszt, az ötlépéses intervenció modell, életúttrajz). A vizsgálat során sikerült feltárni a vizsgált személy által közvetített mintázatokat és az esszenciát. A vizsgált személy mintázatai a következők: elégedetlenség, hiányérzet, negatív önértékelés és erős kutatási motiváltság. Rajzainak esszenciája: Erős tudás iránti vágy az elismerés szükségletével.

Kulcsszavak: hétlépéses képelemzési módszer (SSCA), elégedetlenség, kutatási motiváltság.

Abstract. The case study is based on 12 drawing tests (a Free Drawing, Draw-a-Tree Test, a Human Figure Drawing, a Sixty Second Drawing Test (SSDT), a Personal Sphere Model, a Non-existent Animal Drawing Test, Drawings of a Human Couple, a Mother-and-Child Drawing, a Drawing Together Method (DTM), The Colour Keys Method, a Five-Step Intervention Model, a Life Story Drawing). The research resulted in revealing the patterns and the essence mediated by the person under analysis. The patterns of the person under research are as follows: discontentment, feeling of lack, negative self-assessment and strong motivation for research. The essence of the drawings is: Strong desire for knowledge with the need of appreciation.

Key words: Seven-Step Configuration Analysis (SSCA), discontentment, motivation for research.

A vizsgált személy alapvető adatai

A vizsgált személy (a tanulmányban néhány helyen előforduló N.N. monogrammal) 25 éves férfi, jobbkezes, egészséges és önként jelentkezett a rajzvizsgálatra. Felsőoktatásban tanul. Bevallása szerint nem szokott rajzolni. Píknikus, endomorfikus alkati típus, lelki alkata ciklotim. Külső megjelenésben ápoltság és gondozottság jellemző. Hangja megfelelő erősségű. Az interakció során tartja a szemkontaktust. Kézfogása határozott, testtartása egyenes, járása lassú, kényelmes.

Anamnézis

A vizsgált személy elvált szülők gyermeke. Szülei felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. A családban két gyerek van, a vizsgált személy az elsőszülött, öccse hat évvel fiatalabb.

Korai emlékei közül mélyen él benne egy-két óvodai emlék. Egyszer egy véletlen baleset folytán betörte egy csoporttársa orrát. Elmondása szerint nagyon

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia és Pszichológia Tanszékének tanára; a Pécsi Tudományegyetem Személyiség- és Egészségpszichológia PhD-program hallgatója. Témavezető: dr. habil Vass Zoltán.

** Az esettanulmányban felhasznált rajzok elemzése dr. habil Vass Zoltán hétlépéses képelemzési módszerének (SSCA) alkalmazásával készült.

sajnálta, erős büntudata volt annak ellenére, hogy akaratlanul tette. A másik emléke édesapja testvérének esküvőjéhez fűződik, 4 éves korában volt. A készülődés miatt a családból senki nem ért rá, hogy érte menjen az óvodába, ezért elküldték az egyik távolabbi rokon fiúcskát, akit addig nem ismert a vizsgált személy. Ebből adódóan nem is mert hazamenni vele, félt, hogy ő a „*pulyaszedő*” (szó szerint idézve). Végül az óvodapedagógus biztosította afelől, hogy tényleg a rokona. Mindezek ellenére útban hazafelé az út másik oldalán ment a rokon, mert a vizsgált személy még mindig félt tőle. Kellemes élményként elevenítette fel óvodában szerzett első szexuális élményeit is, melyek szerint ott látta először a nemi különbségeket jégeit.

Szüleivel jó kapcsolati viszonyt ápolt gyerekkorában. „*Édesanyám volt az, aki szeretettel nevelt inkább, míg édesapám józan ésszel.*” Válásukkor megromlott a viszonya az apjával, ami azóta sem állt helyre teljesen. Még most is neheztel rá azért, amiért elhagyta az anyját. Megjegyezte, ha egyszer szülő lesz, a kettejük nevelési stílusának szintézisére fogok törekedni. Nagyszüleivel jó viszonyt ápolt, rendszeresen látogatja nyughelyüket. Éppen ezért is szeretettel beszél egyetlen élő nagyszülőjéről, anyai nagymamájáról, amikor csak teheti, felkeresi. Öccsével szintén jó kapcsolatot ápol, úgy véli, jelentős hatást gyakorolt személyiségfejlődésére.

Szociális, társaságba való beilleszkedéssel általában nincs gondja, nyitott. Egyedül a már jól összeszokott körökbe tud nehezebben bekerülni, de ha van legalább egy ember, aki kezdeményez irányába, könnyen felveszi a fonalat. Életének legfontosabb eseményét a liceumba való bekerülését tartja, mely új távlatokat, a tudomány felé orientálódást nyitotta meg előtte. Bár egyházi iskolában érettségizett, nem hisz Istenben. Tanulmányai folytatását viszontagságok övezték, mégis kitart a továbbtanulás mellett.

Erős oldalai: érdeklődő, kíváncsi ember, szereti a kihívásokat. Egyéni és csoportmunkában is kiváló. Könnyen tanul. Kiváló kognitív képességgel rendelkezik. Iskolába lépésekor már folyékonyan ír, olvas, fejben összead és kivon, mindössze 5 évesen tanulta meg a nevezett műveleteket. Gyenge oldala: sokszor nem bízik a képességeiben. Életkörülményekkel kapcsolatos elvárásai között szerepel a biztos lakás; állandó kereset; valamint egy olyan munka, amelyet szívesen végez. Partnerkapcsolati elvárásai között szerepel, hogy egyedül őt szeresse a párja és fogadja el olyannak, amilyen valójában. Szeretné boldognak látni a párját és a körülötte élőket. Elmondása szerint nagyjából elégedett az életével. Örül annak, amije van. Ha változtatási lehetősége lenne, kicsit jobba tenné a múltat, de elfogadja így is.

Egyetlen mondatral így jellemezte magát: „*Igyekszem jó ember lenni*”.

Aktuálgenezis

A rajzvizsgálat nyugodt körülmények között, előre egyeztetett időpontban zajlott. Az esettanulmány megírásához a vizsgált személy esetében 12 rajzteszt került

felhasználásra (szabadrajz, farajz, emberrajz, hatvan másodperces rajzteszt, élet-tér-teszt, nemlétezőállat-rajzteszt, emberpár-rajz, anya-gyerekek rajz, közös rajz, színkulcs teszt, az ötlépéses intervenció modell, életútrajz). A rajzok felvételéhez hét alkalomra volt szükség. A tesztek rajzolási ideje változó tendenciát mutatott, gyorsan dolgozott, átlagosan 15-20 percet fordított a rajzolásra. A legkevesebb időt a hatvan másodperces rajzteszt, a legtöbbet pedig az ötlépéses intervenció modell, a színkulcs teszt kiértékelési fázisa és az életútrajz igényelte. Az utóbbi felsorolt tesztekre 90 és 120 percre volt szükség. A vizsgálatot február hónapban kezdtük meg, az utolsó rajzfelvételre április elején került sor.

A vizsgált személy ápolt, jó megjelenésű, testtartása egyenes, kézfogása határozott, öltözködése átlagos és rendezett. Alapvetően kételkedő, szkeptikus ember, a vizsgálat kezdetén hasonló tendenciát mutatott. A rajzvizsgálatra azonban elsősorban azért jelentkezett, mert segédkezni szeretett volna (saját maga is vizsgálatot folytat a szakterületén belül). Tesztviselkedésében gyakran megjelent a kételkedés a vizsgálatmal kapcsolatban, ám mire a tesztek vége felé közeledtünk, viselkedése megváltozott, kisebb érdeklődést mutatott. Modellreakciónak tekinthető szkepticizmusa, mely azonban a világra való rálátásban, a tanulásban segíti és viszi előre. Sokat is mosolyog az első rajzok készítésénél, szemmel láthatólag arra kíváncsi, mit lehet rajzvizsgálattal azonosítani. A vizsgálat elején kissé nehezen enged fel, rákérdez, hogy mennyire kerül ki az ott nyert információ, kik fogják látni rajzait, szégyelli, hogy „*csúnyán*” rajzol. Bár kételkedik, igyekszik jó benyomást kelteni, azonban, amikor mélyebb tartalmak kerülnek felszínre, zavartá válik, elkezdi mozgatni a lábait és többet pislog. Rajzolás közben keveset beszél, főként az instrukciókkal kapcsolatban kérdez vissza, nem fűz kommentárt a készülő alkotáshoz. A szabadrajznál is csupán azt jegyezte meg, hogy jobban ki tudta volna színezni a rajzát vízfestékkel, mint színes ceruzával. Az utóteszteknel készségesen válaszolt még az olyan kínos témákat érintő kérdésekben is, mint szülei válása, vagy jelenlegi párkapcsolati, szerelmi élete. Egyedül az életútrajz reprezentációja során volt megfigyelhető háritás az említett válással kapcsolatban, mikor ezt az eseményt csak úgy „elfelejtette” elmesélni az életútrajzról. Fontos megjegyeznünk, hogy az említett válási traumát mindössze néhány éve, fiatal felnőttként élte meg. Többször rákérdeztem, mindent elmondott-e életével kapcsolatban, amit fontosnak vélt, válaszként ez jött: „*Nem felejtettem ki semmit*”.

Megfigyelhető volt továbbá, hogy a számára fontosabb dolgok kerültek elsőként megrajzolásra. Az emberrajznál, az anya-gyerekek rajznál, a farajznál általános sorrendben kerültek fel a testrészek a lapra. Reakcióideje minden esetben gyors volt, ha kérdése volt, azt a vizsgálat közben szabadon feltette. Minden rajzfelvételnél rágózott, előfordult olyan eset, ahol belefeledkezett a rajzolásba, rágóból léggömböt fúj, csattogtatott. Testtartásában nem mutatott szorongást, nyugodt és kiegyensúlyozott volt. A vizsgált személlyel való rajzfelvétel könnyed volt, nem bizonyult megterhelőnek vagy fárasztónak, mint a kontroll személy esetében.

Fenomenológiai leírás

Szabadrajz

A rajz fekvő formátumú lapon látható. A vonalvezetés folytonos. A rajz szűk grafémarepertoárt tartalmaz, mely hosszabb és rövidebb, valamint hullámos vonalakkól, körből áll. A lap tetején és kissé középre eltolva hullámos vonalakkól összeállított ismétlődő elemek láthatók, melyeket a háttér sátirozása emel ki. A lap közepén folytonos vonalvezetéssel megszerkesztett domb látható, melynek közepén jól kivehetően Y formára emlékeztető folyó rajz látható. Bal oldalon, a domb vonalára zászló motívum került. A lap jobb felső sarkában nap figurát ábrázoló kör látható.

Farajz

A rajz állított formátumú lapon látható. A vonalvezetés szaggatott, a figura széleinél megerősített, helyenként enyhe sátirozás nyomaival. A rajzon szűk grafémarepertoárt lehet felfedezni, mely hosszabb és rövidebb, valamint hullámos vonalakkól áll. A fa figura a lap középső részén foglalja el helyét kicsit balra eltolással. Gyökerei, melyeket besátirozott vonalak alkotnak, kilátszanak. A fa figura lombozatát lefelé hajló, függőlegesen meghúzott, leveleit hullámos vonalak alkotják.

Emberrajz

A rajz állított formátumú lapon látható. A vonalvezetés helyenként folytonos, nagy részben inkább szaggatott. A rajz átlagos méretű. A lap közepétől kevéssel balra irányba tolódik ki a figura, testrészei kissé aránytalanok. A fej kör formájú. A szemeket két ovális forma alkotja középpontjukban ponttal ellátva. Az orr ferdén meghúzott vonalból, a száj szintén ferde vonalból áll, mely felfelé görbül. A szemöldököt is két ferde vonallal, a hajat sátirozással alkotja meg, fülek nem láthatók a rajzon. A nyakat két rövid függőlegesen meghúzott vonallal szemlélteti, a váll asszimmetrikus, a karok méretéhez képest a kézfej nagy, az ujjak jól láthatók. A figura nemi differenciáció jegyeit hordozza, női meztelen alakot ábrázol. Megjelennek a mellék és genitáliák. A karok és a lábak széttárt pozícióban figyelhetőek meg.

Nemlétezőállat-rajzeszt

A rajz fektetett formátumú lapon látható szaggatott, folytonos és hullámos vonalakkal. A rajzon a szűk grafémarepertoárt a szaggatott, folytonos és hullámos vonalak, pontok és körök alkotják. A rajz két közepes méretű figurát ábrázol. A baloldali figura feje körből, két vonallal meghúzott hosszabb nyakból áll, az elnyújtott kör testéből négy láb, valamint a hátsó végéből fark nyúlik ki. A szemek körben elhelyezett pontok, a száját ferde vonal alkotja. A figura fejének két oldalán fül látható. A jobb oldalon helyet foglaló figura feje és törzse kör alakú, a szemek és a száj megerősített pontokból állnak. A szájából két irányba mutató rövid vonalakat lehet azonosítani. A fülek hosszúak. A figura testén karok és lábfejek,

törzséből két oldalra ívelő szárnyak láthatók. A szárnyakat egy egyenesen meghúzott és hullámos vonalak barázdálják. A szárnyak felső részében egy kör, melyben megerősített pont látható.

Emberpár-rajz

A rajz állított formátumú lapon látható. A vonalvezetés folytonos, kevesebb részen többszörös megerősítéssel, nagyobb részben satírozással, a figurák hátterét is ez adja. A szűkös grafémarepertoárt egymást érintő vagy lekerekített, hullámos vonalakkal, kisebb pontokkal. A rajzon két fekvő alak látható, akiknél megjelenik a nemi differenciáció. A bal oldali figura férfi, a jobb oldali figura nő, kézfejüknel érintkeznek. A bal oldali figura feje kerek formájú, a szemet két besatírozott kör, az orrot és a száját egyetlen félkörben megrajzolt vonal alkotja. A haj satírozással készült. A váll széles, a figura karjai a törzssel 10 fokos szöveget zárnak be, lábfeje két irányba néz. Ujjai hosszúak, jól láthatók. A figura felső teste ruhátlan, lábait nadrág fedi. A jobb oldali női figura feje kerek, szemeit két ferde vonallal, orrát és száját egyetlen félkörben megrajzolt vonallal, a haját satírozással ábrázolja. A karok a törzssel 10 fokos szöveget zárnak be, lábak kisebb terpeszben helyezkednek el. A női figurán ruha látható, melyen a mellvonalnál két ferde vonal látható. A figurák feje mögött lekerekített végű téglalap látható. A figurákat satírozott keret veszi körül, mely a hátteret szolgálja.

Anya-gyerek rajz

A rajz átlagos méretben jelenik meg. A vonalvezetés szaggatott, egyenetlen, helyenként megerősített. A két figura a lap közepétől bal irányba tolódik. A figurák szemből láthatók, testrészeik aránytalanok. A bal oldali figura női alak, jobb oldali kezével kapcsolódik a másik, szintén jól kivehető fiú alak benyomását keltő figurához. Feje kerek, szemei apró körben elhelyezett, megerősített ponttal, orra és szája félkörökkel ábrázoltak. Haját satírozások teszik ki. Karjai hosszúak, az ujjak jól kivehetők, bal oldali karjában kosár benyomását keltő tárgyat láthatunk. A figura testét bokáig erő hosszú ruha fedi. A lábfejek előre néznek. A jobb oldali figura feje kerek, a szemeket körbe belehelyezett pontokkal ábrázolja. Az orr és a száj jobb ferdén megrajzolt vonalból áll. A fej tetején haj látható. A figura jobb keze összekulcsolódik a női alak jobb kezével. A figurán felsőruha és nadrág részletei is megjelennek, lábfejei szembenézetből ábrázoltak.

Közös rajz

A rajz fekvő formátumú lapon látható, mérete nagy. A vonalvezetés szaggatott, helyenként folytonos, a figurák széleinél többszörösen megerősített. Satírozás is látható. A lapon két fa figura helyezkedik el. Az egyik közepes méretű, a lap közepétől kissé bal irányba eltolva, a másik nagyobb méretű, a jobb oldal szélén látható. A fa figurák törzse és ágai megerősített vonalakkal állnak, melyeket hullámos vonalakkal megrajzolt lomb borít. A fa figurák egymás felé hajolnak, közöttük egy ülő helyzetben ábrázolt ember figura, egy kutya figura és bárányalak benyomását

keltő motívumok helyezkednek el. Az ember figura oldalnézetből ábrázolt, a fejen kalap, a kézben bot látható. A lapon két hegy azonosítható, a bal oldali csúcsán egy keresztben megrajzolt vonal látható. A lap felső részét felhő figurák tarkítják. Ezek között bal oldalon egy madár alak, középen összeillesztett ferde vonalak, a jobb felső oldalon pedig egy felhő figura mögé rajzolt kör látható.

Intuitív elemzés

A vizsgált személy rajzainak öt legfontosabb jellemzője: magányos, szokatlan, kezdetleges, esetlen, kimért.

A spontán figyelmet a vizsgált rajzokban főként az ragadja meg, „ami egyedül van”, valamint azok az elemek, motívumok, amelyek szokatlan jelzéssel bírnak.

A motoros empátiás elemzésnél könnyen izolálhatóak a konfliktust hordozó rajzi jegyek. A vizsgált személy leggyakrabban előforduló momentuma a vonalak egyszerűségében, a proximitáskontrollban rejlik. Ez túlnyomórészt azoknál a rajzoknál érzékelhető, ahol a társas kapcsolatokat kellett reprezentálni. Az emberpár-rajzban, a nemlétezőállat-rajzban, kissé az anya-gyerek rajzban is jobban esne közelebb rajzolni az embereket egymáshoz, bár utóbbinál elég erős volt a kettejüket sokszorosán összekötő vonal. Mindemellett az emberpár-rajznál túl merevnek éreztem a vonalakat. A szabadrajzban sok energiába telt a tér kitöltése, mégis tovább rajzoltam volna, hiányzott valaki a rajzról. Leginkább embert rajzoltam volna, vagy valamilyen kedves állatot. A farajznál is hasonló érzések keletkeznek, itt felkavaró volt a hurkolt vonalakkal tűzdelt lombot megrajzolni, a gyökerek is fura érzést keltenek. A kinesztetikus empátia jelzi az emberrajznál a frusztráltságot, az anya-gyerek rajznál az ábrázolt távolság ellenére jóleső érzéseket kelt. A nemlétezőállat-rajznál pajkosságot, a farajznál szomorúságot, „nagy a világ és én túl kicsi vagyok benne” érzést azonosíthatunk. A rajz vizualizálása kapcsán figurái esetlenek, ám legtöbbjük ugyanakkor kedves is egyben. Mindemellett a „valami hiányzik” érzése erősödik a vizualizálás során. Az élettérteszt, az ötlépéses intervenció modelle, a szinkulcsteszt, valamint az életútrajz elemzése a vizsgált személynél megküzdést jelez.

Egyetlen mondatos jellemzés: Esetlen, infantilis rajzok, melyek ellenállásból fakadnak, mégis sokatmondóak.

Globális elemzés

Szabadrajz

A rajz fejlettsége közel-realisztikus szintű. Érzelmi hangulati tónusa meleg. Mozgáshangsúlyos ábrázolásában szabályozottság, kontrolláltság jelenik meg. Mozgásképe határozott, expanzív, élénk és messze ható, formaképe egységes, világos és egyszerű. A rajz részleteiben integrált, harmonikus benyomást kelt. Színhasználat: hat szín használata jellemző. Térkitöltése felosztott, konstruktív és áttekinthető. Teljes felületet kitöltő rajz.

Farajz

A rajz fejlettsége közel-realisztikus (d) szintnek felel meg. Érzelmi-hangulati tónusa szomorú, lehangolt. Mozgáshangsúlyos ábrázolásában röpködő, gyorsan odavetett részletek azonosíthatók. Mozgásképe nyomatékos, formaképe szerény. Részleteiben integrált, harmonikus jegyeket hordoz. Színhasználat nincs. Térhasználatára a központilag kevés balra eltolás érvényes.

Emberrajz

A rajz közel-realisztikus szintnek felel meg. Érzelmi-hangulati tónusa érzéki. Az ábrázolás formahangsúlyos, lassú, helyenként szaggatott vonalakkal készült, mozdulatlan érzetet kelt. Mozgásképe monoton és erőtlen, formaképe triviális hatást keltő, a rajz mégis integrált és harmonikus. Térhasználatát a központi elhelyezés jellemzi.

Nemlétezőállat-rajzteszt

A rajz fejlettségi szintje a kettősvonalú séma és a közel-realisztikus szint között helyezkedik el, nem egyértelmű. Érzelmi-hangulati tónusa meleg, kedves. Mozgáshangsúlyos rajz, melyet gyors vonalak, helyenként célbizonytalanság, esetlegesen pontatlan folytatás jellemez. Mozgásképét ügyetlenség, tétovázás, formaképét szerénység, egyszerűség jellemzi. A rajz integrált és harmonikus. Térhasználatában a központi elhelyezés figyelhető meg.

Emberpár-rajz

A rajz fejlettségi szintje a közel-realisztikus szintnek felel meg. Érzelmi-hangulati tónusa érzéki. Az ábrázolás formahangsúlyos, újra és újra megerősített vonalak, megerősített kontúr jellemzi. Mozgásképe erőteljes, kissé görcsös, formaképe szuverén, egyértelmű és feltűnő. A rajzot integráltság és harmónia jellemzi. Színhasználatában a sötétpiros szignifikáns szerepet tölt be, mellyel a nemiséget hangsúlyozza. Térhasználat tekintetében arányos, a lap középső területét foglalja.

Anya-gyerekek rajz

A rajz fejlettségi szintje közel-realisztikus. Érzelmi-hangulati tónusa boldog-vidám. Formahangsúlyos rajz, mozdulatlan, kisebb megszakításokkal ugyan, de célirányos. Mozgásképe vezetett, de mégis ügyetlen, formaképe egyszerű. A rajz harmonikus hatást kelt. Térhasználatában a középvonaltól bal irányba terjedés figyelhető meg.

Közös rajz

A rajz személyiségszintje differenciált-realisztikus szintű. Érzelmi-hangulati tónusa boldog, derűs. Formahangsúlyos rajz, mely a figurák megerősített vonalaival egyedi és kedves hatást kelt. Mozgásképe könnyed, dinamikus, expanszív és szabad, formaképe egységes és jól sikerült. Nyolc szín használata figyelhető meg. A rajz integrált és harmonikus. Térhasználatát a teljes térkitöltés jellemzi.

Életúttrajz

A rajz személyiség szintje kettősvonalú séma. Érzelmi-hangulati tónusa tréfás, vidám benyomást kelt. Mozgáshangsúlyos rajz, melyet ösztönösség, helyenként türelmetlenség jellemez. Mozgásképe vezetett és gördülékeny, formaképe konvencionális. Képi kifejezése adekvát, globális harmónia jellemzi. Az események ábrázolása tervezett és irányított, az áramlási irány folytonos, nincs megszakítás. Térhasználatában teljes térfelületet kitöltő rajz.

Részletes elemzés

Szabadrajz

Enaktív szinten megszerkesztett, tervezett, helyenként megerősített vonalakat lehet megfigyelni. A háttérrel a satírozás, színezés adja, melyből kivehetően kiemelkedik a figura. Szokatlan, kiugró eleme a rajznak a táj szemléltetésében rejlik. Messzeséget, békésen vándorló felhőket, a szellőben lengő zászlót ábrázol. Határozottan a magány, csend, a hiány, „a valami még hiányzik érzése” jelenik meg a rajzban. A rajz címe: *Dombok*.

Farajz

A rajz vékonyabb, helyenként megerősített vonalakkal, hurkolásokból áll. Ikonikus szinten kontextus hiányában félrevezető lehet. A farajz szomorúfüzt ábrázol. Az utótesztből kiderül, olyan fát akart rajzolni, amivel a csendet lehet érzékeltetni. Csakis csendben lehet gondolkodni és tudományos életet élni. A vizsgált személynél más rajztesztnél is előjön a csend, a biológia és a természet iránti lelkesedés. A fa nincs egyedül, természeti parkban áll, ahová emberek is mehetnek. Jól érzi magát, fiatal.

Emberrajz

A rajz túlnyomó többségében összekötött szaggatott vonalakkal, satírozásból áll, váltakozó mozgással megrajzolva. Ikonikus szinten a vizsgált személy vágyát fogalmazza meg. A figura egy meztelen nő formájában jelenik meg, arckifejezésében és testtartásában azt a benyomást kelti a szemlélőben, hogy jól nézze meg, amit lát. A nő egy korban van a vizsgált személlyel, éppen modellt áll. Érdekes, mert a vizsgált személyben is úgy képződött le a rajzvizsgálat, mintha modellt állna a vizsgálatvezető előtt. Kényelmetlen számára, de megteszi, mert kedves és segíteni akar. Megfogalmazza, hogy zavarban van és fel szeretne öltözni, mert attól fél, hogy kinevetik. A nő figura szeretné megcsináltatni a melleit, mert elégedetlen magával. Itt is párhuzamot lehet vonni a vizsgált személlyel, mert folyamatosan elégedetlen a teljesítményével, mindig többet akar, úgy, mint a figura, ő is szeretné, ha megbecsülnék. A megrajzolt figura a barátjával él, aki kedves a többiekkel. N.N. a rajznál még nem tesz utalást a szexuális vágyaira, bár a lemeztelenített test, mivel jelen esetben nem ruhátlan, szexuális töltetre is utal. A vizsgált személy

olyan párkapcsolatban él, ahol közös megegyezés alapján nincs szexuális együtt-lét, mivel a partner erősen vallásos, hitbeli kérdésekbe ütközik.

Hatvan másodperces rajzeszt

A rajzban szabályos és szabálytalan körök nagyobb és kisebb előfordulási gyakorisággal váltják egymást.

Ikonikus szinten hűen tükrözi a lelki állapotot. Kapcsolatai közül a partner körével kapcsolódnak egymáshoz, a legjobb barátot jelképező kör mellette helyezkedik el. Apja és anyja iránt érzéseit pontosan lehet érzékelni, apja körét jóval kisebbre rajzolta, mint az anyáét. Ha jobban megfigyeljük, az anyja köre mellett még a vizsgált kör személye is jóval kisebb. Az ideális partner körének megrajzolásánál ismét a hiányérzet jön elő, megkérdezi: „*Ide még rajzolhatok valamit? Hiányérzetem van?*”. Kiugróan nagy körben ábrázolta a problémát, amely saját körét fedi – megnevezi a problémát: volt barátnője zaklatja a jelenlegi partnerét. Viszont a probléma egy év múlva már alig látható szinten, pont formájában látszik, kifejezi, hogy fel sem kellene már rajzolni. Negatív önértékelése előtérbe kerül, mert a gyenge körrel azonosítja magát. Ezzel szemben a vizsgálat során mutatott legnagyobb köre, mely kiteszi az A6 lap negyedét is, a boldogságé, saját körét benne helyezi el. Fontos elemként jelenik meg ismét a tudás, mert a fogalom körét ezzel azonosítja, saját körét tátott szájjal rajzolja, mely bekebelezi a fogalmat.

Élettérteszt

A rajzesztben eltérő méretű körök, vonalak váltják egymást. A vonalminőség állandó. A rajz középpontjában a vizsgált személy köre foglal helyet, körülötte rajzolási sorrendben következnek életének fontos személyei, azok a fogalmak, amelyek foglalkoztatják. A fontossági és rajzolási sorrend a következő: anyuci, apu, párom, öcsi, nagyi, elhunyt nagyszülők, barátaim, L. Viki (a név bár rövidített változatban szerepel a tesztnél, személyiségi jogok védelmében jelen tanulmányban más formában jelenik meg), rokonaim, tanárain, természet, szerelem, szex, csokoládé, élet. Egyértelműen megjelenik szülei válása a lapon, apja és anyja között a törést három vonallal, míg a gyerekeik és apjuk felé kifejezett törést két vonallal szemlélteti. Törést szemléltet a zaklató volt barátnő és az elhunyt nagyszülők kapcsolatánál. Elégedetlensége itt is előkerül, megrajzolja az életkört, majd kicsivel lejjebb helyezi, ugyanez figyelhető meg az ideális élettér megrajzolásánál is. Az ideális élettérnél egyetlen törés sem látható, a nagyszülők egységesen szerepelnek (utalást fogunk látni erre az életúttrajznál is). Saját magához közel az élvezetekkel kapcsolatos tényezők kerülnek: szerelem, szex és csokoládé.

Nemlétezőállat-rajzeszt

Enaktív szinten a rajz szaggatott és megerősített vonalakat tartalmaz. Ikonikus szinten transzformált, fantáziabevonódás követhető nyomon. Pajkosságot, kedvességet és játékoságot sugárzó. A rajz két figurát ábrázol. A vizsgált személy által szerepelt megnevezésben a nemlétező állat hím figurája 80%-ban kutya és

20%-ban majom, a női figura 60%-ban nyúl, 40%-ban lepke. A két élőlény egymás mellett helyezkedik el, előre néznek, nem érintik egymást. A vizsgált személy jelenleg friss, alig 2 hónapos párkapcsolatban él. Az állatok arckifejezése sematikus, azonban érzelelkifejezésre képesek, kedvességet sugároznak, a hím figura egyértelműen mosolyog, míg a női kissé félénk benyomást kelt. A rajz sematikus stílusban készült. A rajzolt élőlények nagyobb mértékben emlősök. A testtartásból és a szegényes mimikából leolvasható, hogy jól érzik magukat. Az élőlények közül a hímnek testalkatát tekintve szélességben keskenyebb, magasságában hosszabb, mint a nőtény. A hím dominánsabb hatást kelt, mint a nőtény. Az erőviszonyokat tekintve nem egyformák. Az utótesztből kiderül, hogy a hím állat gyors, a nőtényt akadályozza a szárnya a mozgásban. A hím trópusi esőerdőben él, fajtársaival jó a kapcsolata, míg a nőtény bárhol elégedél és remekül kijön a fajtársaival. A hím figura rosszul érzi magát a hidegben, míg a másik a víz alatt pusztul el. A külvilágra gyakorolt hatásuk figyelmet követelő. Tudnak kommunikálni az emberrel, a hímeket könnyen be is tudják tanítani, a nőtény bár okos, de keveset szeret beszélni. A hím állatot a sintér veszélyezteti, ezért, hogy megvédje magát, karmai is vannak, a nőtényt vadásszák a bundájáért. Más élőlényeket nem veszélyeztet egyik állat sem. A vizsgált személy arányait érdemes megfigyelni, kutya és majom, mindkettő játékos állat. N.N. jó kommunikációs készséggel rendelkezik, a hűség is fontos neki.

Emberpárrajz

A rajzon ábrázolt figurák kontrolláltak, a vonalvezetés folytonos, helyenként nyomatékosított, a háttér kiemeli a figurákat. Ikonikus szinten vágyfantáziákat megjelenítő, nemi differenciációt megjelenítő.

A rajzon két egész alakos figura látható fekvő helyzetben. A vizsgált személy témába történő érzelmi bevonódását szemlélteti a pár köré rajzolt kerettel, amely az ágyat jeleníti meg. A megrajzolt emberpár nem inaktív, a vizsgált személy szeretkezés után ábrázolja, egyértelműen szexuális történésre utal. A figurák kidolgozási színvonala egységes. A figurák arccal rendelkeznek, mindketten mosolyognak, elégedettek. A férfi figura még ébren van, az utótesztből kiderül, gondolkodik. Nem is szeretné felébreszteni a nőt, mert csendben tudja rendezni a másnapi teendőit. Ismét utalást látunk a vizsgált személy motivációját tekintve: a szexualitás mellett a sejtetett kutatás. A figurák egymás kezét fogják. Szintén az utótesztből derül ki, hogy mindketten egyformán szeretnének egymáshoz kapcsolódni.

Anyag-gyerek rajz

A rajzon a figurák kontrolláltak, a fokozott érzelmi bevonódást a vonalak többszörös megerősítése, a gyors és lassú mozgástempó váltakoztatása érzékelteti. Élmenyvilágát az ikonikus ábrázolás hűen adja vissza, anya és gyermeke szorosan kapcsolódnak egymáshoz a kezüknél fogva. A rajzot figyelve a figurák kedves benyomást keltenek, kapcsolatukban nincs szorongás, láthatóan jól érzik magukat. A vizsgált személy jó kapcsolatot ápol anyjával.

Közös rajz

A rajz folyamatos mozgásmintázatot mutat, a vonalak spontán módon, könnyed lendülettel kerülnek fel a rajzlapra. A rajzoló kreativitásáról tesz bizonyosságot a témaválasztás originalitása, érdekes módon ismét megjelenik a magányosság kérdése. A rajz címe is ez: *A magányos pásztor*. A partner fedezi fel, hogy hiányzik valami a rajzról, ezért javasolja, hogy töltsék ki valamivel. A közös rajzba a vizsgált személy egyik évfolyamtársa kapcsolódott be, már régen szeretett volna ehhez hasonló élményben részesülni. A közös rajz érzelmi-hangulati tónusa boldog, kellemes benyomást kelt, mégis továbbra is fennmarad a magányosság és a „valami hiányzik” érzése. A résztvevők elégedettek a végeredménnyel. A rajz az egységes téma köré építi fel környezetet. A vizsgált személy a domb megjelenítésével indított a lap közepén, míg a másik a pásztor alakját, a bárányokat és a két fát rajzolta meg. A vizsgált személy kutyát rajzolt és madarakat, égboltot, felhőt és napot. A legtöbb felületen a vizsgált személy dolgozik, a partner kiegészíti egy-két elemmel, esetleg színezésben, kiemelésben segíti. Láthatóan élvezik az együttműködést. A rajz címét a rajzpartner adta meg, majd a vizsgált személy írta rá a lapra a magányos szót, a partner pedig a pásztor. Modellreakciójuk tükrözte a társas kapcsolatokban betöltött mintázatokat.

Színkulcsteszt

A rajz folyamatos mozgást mutat, a vonalminőség állandó, élményvilága a színek használatával reprezentált. A színkulcsteszt felvételét láthatóan élvezte a vizsgált személy. A rajzfelvétel végén elmondta, hogy nagyon érdekesnek találta a vizsgálatot, már kezdi elhinni (!), hogy a rajzvizsgálat nem spekuláció, esetleg helyt kap benne némi tudományosság. Elégedetlensége itt is előjön, az előzőleg nem tetszik jelöléssel ellátott citromsárga színt használta fel életerejére és energiájára prezentálására, mely jelenleg növekvő tendenciát mutat a kronológiáján, hasonlóan jelenik meg a kullancs is. Bár elégedetlenséggel azonosítható, de a színek értelmezésénél a remény színeként jelenik meg. Munkával való elégedetlensége is egyértelművé válik a kronológián, fekete színnel jelölte. Bár a *tetszik* sorban foglal helyet a nevezett szín, azonban ezt a fájdalommal azonosította. A három megnevezett fogalma: a kullancs (sárga), a hit (fekete), szerelem (sötétvörös).

Ötlépéses intervenció modell

A rajztesztben elsősorban a körök méretkülönbségeit, egymáshoz való viszonyát, elhelyezkedését lehet értelmezni. A lap közepén elhelyezkedő kör jeleníti meg a vizsgált személy életét. Érdekessége, hogy a kör tetejére helyezte el magát, mivel ő irányítja. Szülein kívül a válást is megjeleníti, ha ez nem lenne a körben, a családtagok közelebb lennének egymáshoz, és a hit, mint pozitív fogalom lenne az életében. Ennél a pontnál hozza fel, miért nem hisz Istenben. Óriási gondjai vannak belőle, mondja, mert szeretne megfelelni a barátnőjének is, anyjának is, akik vallásosak. Hangsúlyozza, hogy a tudományban hisz, semmi másban. Szeretné, ha elfogadnák, úgy, ahogyan van. „*Ettől még jó ember vagyok*”szavait idézve.

Újra megjelenik a csend és a biológia, valamint a természet szeretete is. A vizsgált személy erősen motivált ebben az irányban.

Életút

A rajzon a vonalvezetés folytonos, helyenként nyomatékossított, kiválóan nyomon követhető életesemény-láncolatot fedezhetünk fel, melyet N.N. a színkulcs-tesztből kölcsönzött. A rajzot a sűrű munkahelyi program miatt a vizsgált személy otthon rajzolta meg, a rajzeszközöket rendelkezésére bocsátottam, és elláttam az instrukciókkal. Otthoni környezetében regresszív rajzot készített. Az életút rajza bár világos, az emberalakokat pálcikaember figurákban rajzolja. Az ő esetében tréfás alakokat öltenek. Tréfás összhatású, mégsem bántó a rajz, elkerülés azonban nemcsak ennél a pontnál, de a verbalizálásánál is lokalizálható volt. Mikor elmondta, hogy mi szerepel a rajzon, „elfelejtette” megemlíteni a válást, többszöri kérdés után is mindent teljesnek vélt. Hívószavai a következők voltak: születés, újságtépes, kisautó, tricikli, óvoda, rombusz, lányok, Biblia, nagymama, olvasás, könyvek, öcsi, nagyapa, verekedés, természet, biológia, líceum, cigaretta, barátok, egyetem, hit, munka, szexualitás, szerelem, érzékiség, barát nők, önértékelés, törés, elválások, veszteség.

A mintázatok felismerésében sokat segített a szemantikai egységekbe rendezés, majd miután megrajzoltam a térképet, egyértelmű kapcsolatokat látott a hívószavak között (*lásd Szemantikai térkép*). Kiderült, önértékelésében sokat segítene a tudomány területén elért sikere, terveinek kivitelezése.

A vizsgált személynél észlelt mintázatok: elégedetlenség, hiányérzet, negatív önértékelés és erős kutatási motiváltság (*lásd Fenomenológiai térkép*).

Esszencia: Erős tudás iránti vágy az elismerés szükségletével.

Összegzés

A rajzok szintéziséből megkezdve a szabadrajznál tapasztalt hiányérzetet, folytatva a farajzzal, az emberrajzon át utalásokat találunk a vizsgált személy erős motivációs szintjére azon a téren, hogy eredményt érhessen el a saját területén. Az anya-gyerekek rajzzal és a nemlétező-állatrajzzal kiválóan szemléltette kapcsolataiban elfoglalt helyét. Ugyanakkor negatív önértékelésének és elégedetlenségének mintázatai is felszínre kerülnek a rajztesztek során. A vizsgált személynek támogatásra és biztatásra van szüksége az inspirációhoz, sokszor azonban csendre is, hogy elmélyülhessen feladataiban.

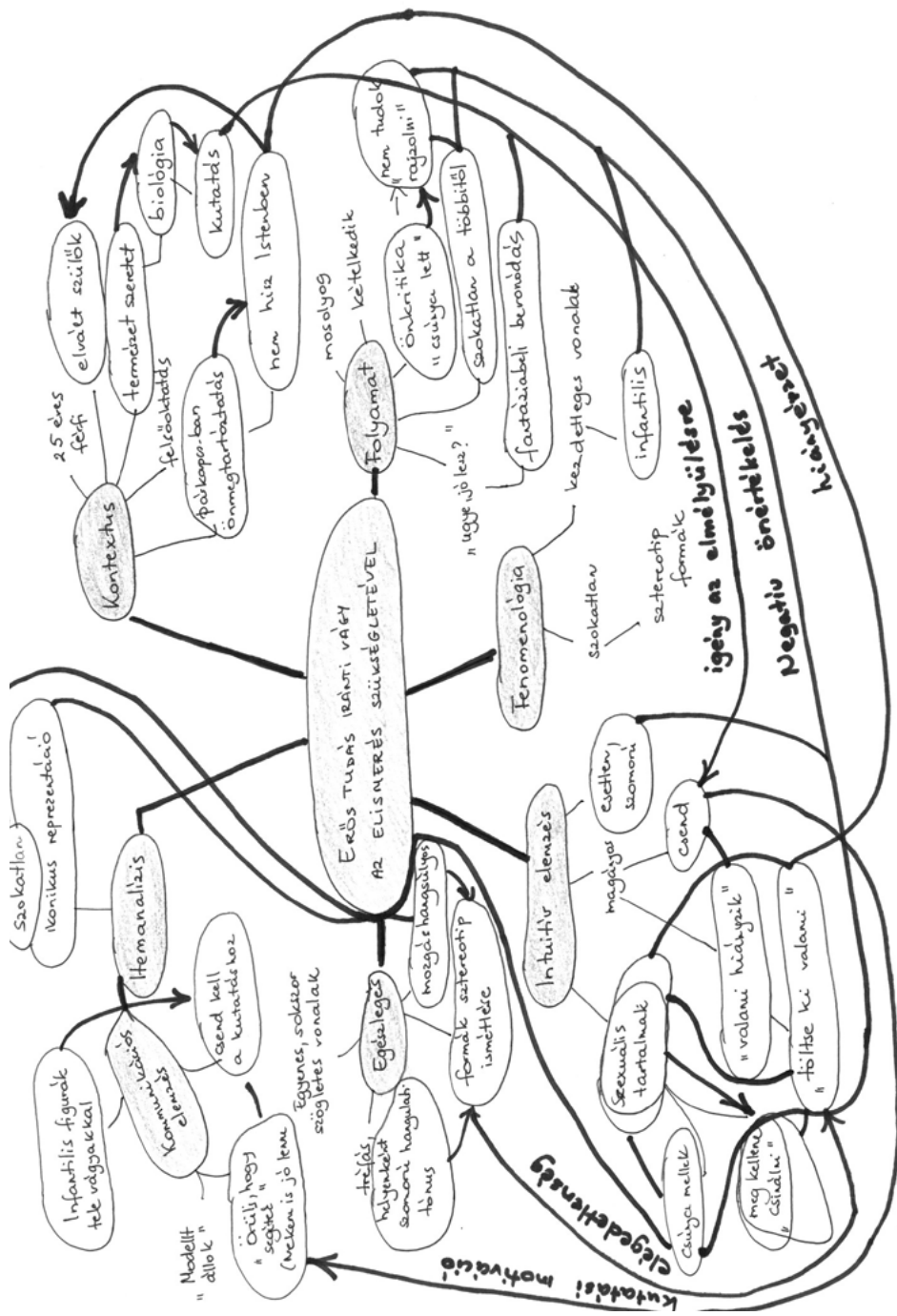
A kommunikációs elemzés során a következők merültek fel. Tartalma szerint infantilis, gyermekded figurái tele vannak vágyakkal. Kifejezésében azonosíthatóak voltak a válási trauma nyomai, bizonyos fokú regrediáltság, mindemellett, csend a kutatáshoz és a fokozott szexuális igény, melyek egyelőre vágyfantáziák révén teljeseznek be. Felszólítási szinten a „modellt állok” szimbolikája volt tetten érhető, a vizsgált személy ez által is jobb ember, hogy segít a vizsgálatomban. A kapcsolatot eleinte hitetlenség, kételkedés, majd nyíltság jellemzi.

A megértésben szintén nagyon sokat segített a vizsgálat során felszínre került információ a családi háttérrel, a vizsgált személy ideáiról. Fontos tényező életében a természet szeretete, a biológiával kapcsolatos érdeklődése. Kontextus hiányában könnyen zsákutcába vezethetett volna a megismerés, mert egyedi képvilága és az életre való rálátásának ismerete nélkül más esszencia kerülhetett volna ki.

Érdeklődésével kitűnik a többiek közül, társai elismerik képességeit, zavaróan hat viszont a negatív önértékelése, amely megjelenik a rajzokban. Hosszú távon veszélyeket hordoz magában.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ARNHEIM, R.: *Art and Visual Perception: The New Version*. Berkeley, 1974, University of California Press, .
- FEUER MÁRIA: *A firka lélektana*. Budapest, 2002, Akadémiai Kiadó.
- GERŐ ZSUZSA: *A gyermekrajzok esztétikuma és más írások*. Budapest, 2002, Flaccus Kiadó.
- HÁRDI ISTVÁN: *A dinamikus rajzvizsgálat*. Budapest, 1983, Medicina Könyvkiadó.
- HÁRDI ISTVÁN: Dinamikus állatrajzvizsgálat. *Psychiatria Hungarica*, 4, 1991, 279–290. p.
- HÁRDI ISTVÁN: Kép és lélek. *Psychiatria Hungarica*, 15, 4, 2000, 369–379.
- SEHRINGER, WOLFGANG – VASS ZOLTÁN (szerk.): *Lelki folyamatok dinamikája*. Budapest, 2005, Flaccus Kiadó.
- SEHRINGER, W.: *Rajzok a pszichodiagnosztikában*. 2005. Letölthető: <http://www.zoltanvass.hu/sehringer2005hu.htm>
- SCHUSTER, M.: *Művészeti lélektan*. Budapest, 2005, Panem Könyvkiadó.
- SÜLE, F.: A „Fa-rajz”-teszt. In Mérei, F., Szakács F. (szerk.) *Pszichodiagnosztikai vademecum II/2*. Budapest, 1988, Tankönyvkiadó, 89–148. p.
- VASS ZOLTÁN: *A képi kifejezéspszichológia alapkérdései*. Budapest, 2011, L' Harmattan Könyvkiadó Kft., .
- VASS ZOLTÁN: *A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai*. Budapest, 2013, Flaccus Kiadó.
- VASS ZOLTÁN: *A hétlépéses képelemzési módszer (SSCA)*. Budapest, 2011, Flaccus Kiadó.
- VASS ZOLTÁN – VASS VIOLA: *A közös rajzok pszichológiai értelmezése*. Budapest, 2011, Flaccus Kiadó.
- VASS ZOLTÁN: *A rajzvizsgálat pszichológiai alapjai*. Budapest, 2003, Flaccus Kiadó.

2. ábra. Fenomenológiai térkép